

Buletin
INFORMATIV

Anul XXII • nr. 9 (256) • Septembrie • 2013

CENTRUL NAȚIONAL PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE

Buletin
INFORMATIV

Anul XXII • nr. 9 (256) • Septembrie • 2013

MINISTERUL CULTURII

CENTRUL NAȚIONAL PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE

013701 București • Piața Presei Libere nr. 1 • corp B 1

• etaj V / VI • telefon/fax 021- 317 89 70

www.centrul-cultura-traditionala.ro

e-mail: contact@cncpct.ro

Director: Ciprian OGRĂZEANU

Redactor coordonator: **Oana Gabriela PETRICĂ** - director adjunct

Colectiv redacțional:

Mihaela CIORCILĂ (secretar de redacție) • **Dănuț DUMITRAȘCU**

Elena GAVRILUȚIU • **Mirela MIHĂILĂ**

Difuzare: **Mariana COMAN**

Coperta I - **Jano ŽOLNAJ**, Kovačica, Serbia - **Culesul merelor**
Salonul Internațional de Artă Naivă, ediția a XI-a, 2011

Coperta IV - **Maria GOȘOIU**, Constanța - **Toamna**

Fotografii de Rodica Dinache

ISSN 1224 - 6921

Tehnoredactare: **Anca Cristina VERGULESCU**

Ionelia STOICA, Galați - **La cosit**

Fotografie de Rodica Dinache

La mulți ani sărbătorilor acestei luni:
Ionelia Stoica - pictor naiv
Maria Goșoiu - pictor naiv

Mulțumim tuturor colaboratorilor
și așteptăm în continuare informații și articole de specialitate
pentru *Buletinul Informativ*.

Cuprins

Cercetare aplicată

- Un praznic ca-n Almăj*.....2
(Drd. Maria VÂTCĂ)
- Rostirea întru tăcere în contextul oniric al ceremonialului nașterii*6
(Dr. Maria FRENȚIU)

Ecouri

- Pelerinajul de la Moisei - bucurie, tradiție și credință*.....11
(Dr. Iuliana BĂNCESCU)
- Festivalul Internațional de Folclor „Carpați” 2013*.....15
(Dorin OANCEA)

In memoriam

- Emilia Comișel - „Doamna Folclorului Românesc”. Centenarul nașterii*.....22
(Prof. univ. dr. Dumitru JOMPAN)

Agenda septembrie 2013.....28

Noi aparitii editoriale

- Două lucrări de referință pentru folclorul românesc*.....39
(Alexandru MĂRCHIDAN)
- Smaranda Vultur, Francezi în Banat, bănățeni în Franța. Memorie și identitate, Editura Marineasa, Timișoara, 2012*.....41
(Prof. Adela LUNGU-SCHINDLER)

Semnal.....44

Cercetare aplicată

Un praznic ca-n Almăj

– Praznicele-n Almăj... așa știu, că fiecare ș-or luvat un nume de sfânt, care l-or vrut: Sfântu Nicolae - o fost post, Arangelu (8 noiembrie) o fost de slastă (de dulce), unu o avut la Alimpe, unu la Sâmedru, altu la Blogovișteană, la Sfântu Stăpân, Sfântu Ion, fiecare ș-o ales sfântu care-o vrut. Alții au Praznic la Crăciun. Primu ar fi la Sfântă Mărie Mare și ultimu la Blogovișteană. Pe sate or avut și vara, da la noi nu. Sfinții ai de post a lu toate Praznicele is de post, iar Vinerea Mare (Sfânta Parascheva) numa miercuri și vineri pică de post, dacă nu faci cu carne.

– Două zile se ținea Praznicul?, o întreb pe mama Floarea, din Dalboșeț, peste care timpul și-a socotit 83 de răgazuri.

– Da. Se ținea sara și mâine la sărbătoare, la prânz... Așa am pomenit de la moșii mei, că ei or avut Praznic la Sfântu Nicolae sau Moș Nicolae, cum vrei să-i zici...

Făceam o zupă de post, așa cum îți place ție. Zupa de post se face cu morcovii mai mulți, cu ceapă, cu pășcănat (păstârnac), țălăr (țelină), câta țucăr (zahăr) și zăicin... Nu știi ce-i, îmi zâmbi zglobiu, ca o copilă. Ulei. Să scrii și una, și alta, ca să vadă că-i scris mocănește, nu-i pră mare (literar). Tăițaii is făcuți de casă, numa cu ou, nu-s de post, că nu se poate, nu se-ntind. Numa atunci se face zupă cu morcov străcurat... Puni morcovii mai mulți să fiarbă în zupă și, când s-or fiert bine, scoți doi-trei și-i puni în ciur la străcurat, și-i apeși acolo, și torni din zupă zamă, și iar puni ca să iasă gălbineată, să iasă zupa galbină. Și groșala aia o lapezi ori o mănânci. Ș-atuncea puni tăițai și pătrânjăi tăiat, tocat la urmă, și gata

zupa. Atunci puni ulei, că babilii făceau în raină (cratiță) cu ceapă friptă, da io nu mai fac, le pun să fiarbă... Era frământare multă, că se făceau pe vatră...

Făceam pește opărit (fiert) cu ceapă deasupra. În ceapă se punea oțet și se turna peste pește. Atunci se făcea salată de varză azămă (crudă), cu ulei și sare. Ei, și salme (sarmale) de post, și păsui (fasole) cu roșu. Păsuii îl fierbi și-l faci gros, mult. Ș-atuncea facem roșu, avem scris noi acolo cum se face: punem ulei, piparcă roșie, apă și țucăr. Lași deoparte să fiarbă până se face așa ca mierea, subțire, știi? Când îl puni pe taier acolo, pe păsui, îl întingi și să nu curgă. Îl fierbi să se lege. Se pregăteau și colaci, pita o făceau babilii în cuptor.

Se făcea mălai (să nu faci colesă), din făină de cucuruz, cu drojdie și ulei, și câta țucăr în drojdie, făină de grâu, apă, sare. Și când s-o pornit (dospit) cum se pornesc croafnili (gogoșile), atuncea l-ai băgat în cuptor, în cună.

Se dădea și meșpaițu (cozonac): în ăla nu se punea lapte, se uda cu apă și ulei, și ce trebe. Se făcea de post. Se umplea cu mere, cu pecmez (gem), cu nucă, cu mac. Se făcea cu o zi nainte, în cuptoriță de copt.

Ăia care or avut năince-vreme colibă, casă, ce-or avut, or avut la intrare în casă coș, de s-o dus fumu-n sus, or avut unde-or fiert oalili ș-or avut cuptor de foc, cuptoriță. Ș-acia or pus meșpaițu, acia or pus mălaiu. În cună, așa i-or zis, or făcut focu și, când s-o-ncintat bine, or știut alea bătrâne cât trebe să facă foc, atuncea or curățat focu d-acolo ș-or băgat cipsiili (tăvile), ș-or astupat la ușă, ș-or copt. Cuptorul o fost de cărămidă tot și dacă o fost încintat s-o copt.

Baba Loisa (soacră-mea) se pregătea cu două-trei zile nainte de Praznic. Punea în salme sămânță de dulete (dovleac), seci. Le rupea vârfu și le punea, alea erau ca ciupercile d-acuma...

...Ș-apoi așa-s toate, cum ai mâncat la noi la Praznic.

– Și musafirii cum îi chemați la voi?

– Goștii... Noi ne duceam la ei, la Praznicu lor, că aveau altfel de sfinți, nu ca noi. Și ei veneau la Praznicu nostru, la Moș Nicolae. Veneau sara, când se-ntuneca. Și a doua zi veneau la prânz, la 12. Îi zicea zăua mare de Praznic. Ș-atunci dimineața se mergea la biserică. Că te duceai cu prescura - colacu împletit - și dădeai un pomelnic pentru ai vii și unu pentru ai morți...

Și casa era gătită. Noi băgam altă masă mai mare în casă, aveam una în pod d-alea bune, mai mare, da n-o țineam în casă. Ș-atuncea depinde după câți oameni ai avut. Tot se adunau 10 oameni, 12.

Așa o fost... Atunci ai pus pe unu în capu mesei să fie popa. Era oricum unu care era crâsnic sau cântăreț la biserică, sau unu care o știut, ăla l-o pus în capu mesei ș-o zis Tata nostru la-nceput. Și i-o dat și tămânelnicu de-o tămâniat. Tămânelnicu îi o conservă la care i-o pus o coadă de pleu și o pus câta jăghi (jar) din foc din lemn, și o pus tămânie. Și o tămâniat la bucece, că pe masă s-o pus străchinili cu mâncare, din toate câte-un taier (farfurie). Fiecare o avut în taieru lui câte-un colac mic cu lumina în el. Și erau aprinse luminile când s-o zis Tata nostru. Că așa îți aminteai d-ăi care nu mai îs. D-ăi morți. Sara se dădea de pomană la ăi morți, care nu-s măi, și mâine-zi dădea în sănătatea cășii pentru Moș Nicolae, pentru Sfânt. Atunci le lua colacii din taier, îi punea doparce și le zicea: „Las' că ți-l dau când pleci”. Și se punea zupa.

Ș-atunci se dădea răchie de prune fiartă. Aveau ciup (carafă) - îi zicea -, unde cred c-avea vreo 5 litri, ș-acolo punea răchie fiartă cu țucăr, punea și sâmburi de nucă alții, aia depinde cum or vrut să aibă gust, ș-atuncea turna răchia fiartă în ciup și-l astruca, și-l punea la masă, ca să nu se răcească răchia. Când s-or apucat la mâncare, întâi or băut răchie. Care nu bea răchie, era canta (găleata) cu apă sub masă. Erau alții care le dădea și vin, dacă era de slastă. Și nu se-mbătau, că răchia era dulce.

Ș-atuncea... că tot mă zăuît, mă ogreisăsc și io... când s-o deschis masa, era pus într-un taier un colac mic, i-o zis cucie, nu din ăia care or pus pe masă. Ș-acolo o pus sâmbântă de grâu, de cucuruz, de păsui, ca să pună în sâmbântă când samănă, să rodească. Când o tămâniat pentru deschidere masa, atunci or luat cucia, or prins toți ai dă la masă ș-or legănat: „Dumnezeu să primească, și câmpul să rodească, și gazda să trăiască!”... Apoi, vreo două ceasuri tot dura masa... Așa era...

Mama Floarea se ridică de lângă mine și ia coșulețul decorativ cu bomboane de ciocolată de pe măsuță, legănându-l într-o parte și-n alta, cum se făcea altădată. Măinile-s trudite, dar frumoase și trădează că n-a purtat cu supărare în viață munca și străduința. Îmi simt privirea învăluită ca de-o povară. Trebuie să fi fost tare frumos să guști din acele vremuri! Se-mbucură, povestindu-mi-le. Mă desfăt și eu ascultând despre cei mai înainte de mine din Țara asta minunată a Almăjului, care, între puținele răsufluri de durere, au știut a se aduna spre-a nu simți că-s de pripas pe glia dăruită lor de Bunul Dumnezeu drept moștenire.

- Că-s multe numa, da nu-mi dă-n gând, c-acuma ș-așa nu se mai face... N-ai văzut: hai, mâncați, gata! Sănătace!...

Atunci se ia zupa de pe masă ș-aduce taierili cu salme, cu pește cu ceapă și cu varză, cu meșpaiț...

Se-ntâmpla că sara venea ăl bătrân din casă la Praznic și mâine la 12 o venit ăl mic. Aceeși mâncare și sara, și dimineața. Numa dacă pica Praznicu miercuri sara și joi zâua, ca la Vinerea Mare, da asta la noi nu-i Vinerea Ouălor (dinainte de Paști), atunci era mai mare vârzobeală, că dădea și de slastă. Numa la Sfântu Nicolae la noi era numa de post. Dacă-i de slastă, faci zupă de carne de oară (pasăre) și salme din carne de oaie, de miel, de ce-ai avut - ai tăiat. Și crumperi (cartofi) la carne, și prăjitură...

- Și masa unde o țineai?

- Se ținea în soba mare. Și la colibă numa una aveau. Moșii noștri țineau la colibă, c-acolo or stat ei. Și or avut acolo lampă cu feștilă, nu era curent ca acuma, nici în sat.

- Și dacă erau supărați între ei veneau la Praznic?

- Auzi încoacea... acuma s-or sfădit unii cu alții, da la Praznic tot i-o chemat, că o trimis un copil, da tot o trimis pe cineva. Nu s-o lăsat. Îi și-o zicală când te sfădești: ei, și dacă se mânie cutare, nu te mai cheamă la Praznic?

- Și alte obiceiuri ați mai avut la Praznic?

- Apoi... cu o zi nainte, umblă popa cu crâsnicu la ăi care au Praznic, numa la cășile lor, să le facă molitva, pentru Sfântu Nicolae sau care-o fost. Sfîntește casa cu busuioc și cu apă sfințită...

Ș-atunci, iară... când s-o-nceput sara cina și erau toți goștii la masă, se băga gazda, omul din casă, și zicea: Bună sara, goștii mei!". Da cu lumini aprinse în mână, cu trei lumini d-alea mici. Goștii s-or sculat în picioare ș-atunci venea cu un par (pahar) de răchie, ș-o dat în sus (o aruncat) la pragu de la ușă, ș-o stâns luminile acolo, și zicea de trei ori: Dumnezeu le-o aprins, noi le stângem!". Și dup-ăia gazda se ducea și punea la oameni (bărbați) răchie în pară, și dau noroc, și iar zicea: Câmpu să rodească, gazda să trăiască!". Sara se dă de pomană, mâine-zi se zice: Să fie naintea lui Dumnezeu pentru Sfântu Nicolae, în sănătatea cășii și-a mărvi (a vitelor)!".

La gata se făcea rugăciunea. Numa nu se mai tămânia. Se tămânia numa la-nceput, să fugă alea rele. Apoi mai stăteau la povești, la fleacuri, ce-or mai lucrat, unde, cine se mai însoară... La goști, când plecau, dădea colac și câta meșpaiț acasă.

După ce-or plecat toți goștii, gazda strânge, spală vasele și pe masa pe care s-o mâncat Praznicu lasă într-un par mic răchie și-ntr-unu apă, plin până-n gură, să vină ăia la noapte să bea și ei. Ȑi morți. Ca să simtă că și ei or fost la Praznic. Și dimineața gazda zice: Vezi c-or venit ș-or gustat. Or venit când noi am dormit".

*Așa era... Și toată casa mirosea a răchie fiartă și-a salme peste tot...
Și ochii vii lucesc prinși de vraja altor vremi din Valea Miracolelor...*

*

Apoi, mamă Floarea, „Dumnezeu să primească, câmpul să rodească, gazda să trăiască!”. Și ce-o aprins Dumnezeu a lumina, să nu se stângă. Rămâi sănătoasă și să te aflu cu bine la fiecare 6 decembrie, când vin în casa caldă, gătită, în care m-aștepți cu masa-ntinsă, cu salme și meșpaiți, și lumină din asta nouă, să petrec încă un Praznic ca-n Almăj...

Drd. Maria VĂTCĂ

Colaborator, CJCPCT Caraș-Severin

Rostirea întru tăcere în contextul oniric al ceremonialului nașterii

Din răspunsurile primite la un chestionar cu 130 de întrebări privind ceremonialul nașterii le-am selectat, pentru lucrarea de față, pe acelea referitoare la reprezentările mitice ale ursitoarelor. Întrebările au fost puse membrilor a două comunități tradiționale din zona Caransebeșului: Valea Timișului și Goleț.

Suntem sortii să trăim „așa cum ni orândit” iar această „orândea” o datorăm ursitoarelor. Așa cum remarca profesorul Vasile Tudor Crețu, „persistența credinței în ursitoarele precreștine se justifică prin statornica dorință a omului de a scoate evenimentele vieții de sub Zodia întâmplătorului, de a le supune unui proces causal”. [Vasile Tudor Crețu, *Existența ca întemeiere*, Editura Facla, Timișoara, 1988, p. 89] Nu ne putem croi viața după cum vrem, o primim și o trăim așa cum ne-a fost dată. Existența noastră pământească urmează cursul trasat de ursitoare și nu poate părăsi cadrele în care a fost *rostită*. Rostirea are loc în vis, ceea ce se

întâmplă la nivelul oniricului este o vorbire sau o *rostire întru tăcere* (cum s-ar exprima Constantin Noica, evidențiind însușirile vocabulei *întru*). Așteptarea rostirii ursitoarelor trebuie să se petreacă doar în starea de vis, veghea poate avea consecințe neplăcute pentru mamă și cel/cea care așteaptă venirea lor: „Când o făcut Mia copilu’, am pus masa pentru ursători. Pe masă am așezat trei pahare cu apă și nouă turciță dă mălai și le-am așceptat să vină. O trecut un șas noapca și era aproape zumătace la două. Am zâs că nu mai așcept și mă duc să mă culc. Când văd la fereastă o negureală ș-o pară de foc. Para asta de foc trése pin fereastă păstă copil și păstă mumă-sa, vihe cătră mihe și trese pin parece cătră veșinu nostru. După se o trecut para, m-o fost rău de tot și mie și lu Mia. Am chemat o babă să ne descânce, atuns, noapca. D-apăi, tare rău m-o fost atuns. M-am gândit eu că nu-i bihe să stai trează și să le-așcepti. Ȑl mai bihe-i să le-auz în vis”. [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Mia Durca, 60 de ani]

Dar ceremonialul rostirii nu poate avea loc dacă nu „îs toace rânduițe pentru ele”. „Rânduiala” constă în pregătirea unei mese ceremoniale pe care se așază, în a treia seară de la nașterea copilului, trei pahare cu lapte, apă sau țuică, trei turtițe care se pun în gura paharelor, busuioc, *brășirili* cu care moașa a fost încinsă de când s-a născut pruncul și până în seara respectivă. Camera este curățită, mama și pruncul sunt primeniți, în întreaga casă domnește o atmosferă de așteptare a cuvintelor care desemnează destinul nou-născutului.

Nu întotdeauna apar în vis ursitoarele; astăzi ele nu mai vin pentru că „s-or spurcat oamenii, înăince o fost lumea curată”.

În context oniric, putem stabili trei categorii de vise referitoare la predestinare. Criteriile acestei clasificări se bazează pe un cod simbolic, structurat pe relația *rostire întru tăcere - tăcere*, relație care se cere decodificată.

În prima categorie am putea încadra visele în care nu apar figuri umane și nici ursitori. Tălmăcirea viselor poate fi sau nu conformă destinului; neexistând *rostire, cuvânt ordonator*, oamenii nu pot avea certitudinea drumului vieții. Cuvântul, subiacent, nu e niciodată rostit, visul devine clar numai în măsura în care este decodat. Abia privind retrospectiv, oamenii își pot da seama ce rost avea visul, de ce ordinea întâmplărilor petrecute la nivelul oniricului a fost cea în care s-a desfășurat viața. Întrebând o bătrână dacă a pus masă pentru ursitori și dacă a avut un vis revelator, iată ce ne-a răspuns: „Hai să-ți spun, draga mea! Că io ș-am visat atuns

țin mince și oi țâne cât măi trăiesc pe pământu ăsta. Eu am avut două fece și m-or murit. Când am făcut băiatu i-am pus ursătorili și-am visat în noapca aia că am trei gheme dă adunat: unu, alb, unu negru și unu roșu. Am apucat să strâng ghemu ăla alb și l-am gătat dă strâns. M-am apucat și dă ăl negru și nu l-am măi gătat. Toată nuapca am visat că strâng la el. M-am trezât înflorată. Când o-avut copilu meu treispreșe ani o murit înecat. Da atuns n-am știut se vre să fie visu ăsta. Acuma, când mă gândesc la el, văd că așa o fost viața mie cum o fost visu dă ți l-am povestit”. [Inf. ter. Goleț, Caraș-Severin; Trinca Mădincea, 86 de ani] Informatoarea care ne-a relatat cele de mai sus n-a mai avut alți copii. Firul negru din visul acestei femei îl prefigura pe acela al vieții ei sortite doliului prin moartea celor dragi.

Important e visul, dar și mai importante sunt cuvintele pe care mama copilului le aude în somn. De aceea, o a doua categorie de vise pe care am putea-o delimita ar fi aceea în care oameni cunoscuți lehuzei rostesc cele ce vor fi în viața copilului. La acest nivel, *funcția ordonatoare revine cuvântului*, care e receptat ca atare. Accentul se pune pe rostire, aceasta purtând misterul devenirii umane. Nu este exclusă posibilitatea unui dialog din care mama să afle destinul pruncului fără a putea, prin această participare, să-l modifice. „În noapca dă la ursitori visăz că viñe la miñe o babă fărncătoare dîn alt sat și dzise: – Ano, făcuși un copil! – Mă, făcuil! – Niș ăsta n-o să-ți trăiască! Tare m-am spăimântat, că m-or murit și năinca lui doi copii. D-atuns, cât o fost copilu mic, tot am purtat frică să nu pățască seva. Și tot cu frică am trăit și când s-o făcut mare. I-o vinit sasu și mi l-o luat, nu în cîneretă, numa când o fost măi în puçere. Și tot s-o dzâs baba aia-n vis mi s-o-implinit. Așa-i. Dă se ursăsc ursătorili nu poți scăpa oricât ai vrea”. [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Dodu Ana, 82 de ani]

O a treia categorie de vise referitoare la predestinare sunt cele în care *rostirea aparține ursitoarelor*. Vorbirea lor capătă valoare justițiară, pronunțarea cuvintelor este echivalentă desfășurării vieții. [Cf. J. L. Austin, *Quand dire c'est faire*, Edition du Seuil, Paris, 1970, passim.] *A rosti* este echivalent aici cu a realiza faptul respectiv („sunt fraze performative și indică faptul că a produce un enunț echivalează cu a executa o acțiune”). [Ibidem] Este exclusă posibilitatea oricărui dialog între mamă și ființele mitice, cuvântul nu mai este de această dată un atribut uman, ci unul aparținând unor ființe străine de zona omenescului (și totuși, în mod paradoxal, cu atâta influență asupra lui). Puterea ursitoarelor se concretizează la

nivelul cuvintelor, rostirea acestora produce raporturi și relații noi, poate aduce binele sau răul pentru cel care a intrat de curând în lumea cu dor. De aici și dorința de a le îmbuna prin masa ceremonială pe care mama, bunica și moașa copilului o pregăteau. Pe această masă se așezau turtițe de făină (numărul lor nu este deplin fixat), trei pahare cu lapte, țuică și apă și - după afirmațiile uneia din informatoarele noastre, care ne-a vorbit despre ursitoare ca despre niște fete-fecioare -, o oglindă și un piaptân, ca acestea, oglindindu-și frumusețea, să-și îmbânzească dorința de a ursi rău. „După s-am avut copilu am pus și io masă să văd se ursăsc ursătorili. Și-n noapca aia am visat că pe masa pregăcită pentru ele îi o coleșă și-n mižlocu lu coleșă îi un trandafir roșu mândru rău. Atuns s-o deșcis ușa și-or viñit ursătorili. Erau trei fece cînerere și frumoasă. A mai mare, că aia ursășce prima și stă todauna la dreapta, o dzâs: – Copilu să fie frumos!; a mižlocare-o spus: – Să fie năroc!; dar a tria, a măi mică, o dzâs cătră ălelalce două: – Da, numa cîn o împliñi dzăse ani să-i fie împărțice dzăllili! Și la dzăse ani o murit copilu meu frumos ca un trândăfir”. [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Floarea Dârlea, 72 de ani]

Dar nu în toate visele ursitoarele iau chipul unor fete. Există reprezentări în care apar ca bătrâne fecioare. „La trei dzăle după s-am făcut copilu am pus ursătorili. Parche văd ca acuma; să făsa că eram încinsă pă pat. Și-odată s-o deșcis ușa și le-am văzut pă toace trei venind cătră mine. Or venit și s-or pus toace la capu meu. A mare o-nșeput să vorbească și-o dzâs: Copilu să fie deșcurcăreț în târg! A doua o dzâs și ea: La opt ani să-l mușce on câne! La urm-o vorbit și a mică și ea i-o ursât să cadă de unde la treidzăs și opt dă ani și să-și rupă spinarea. Toace trei or avut seva-n mână și-or pus mâna pe copil. A mai mare țânea în mână firu de busuioc, a mižlocare o pus mâna pă fașie, a mică o luat paharu cu apă și după s-o gătat de ursât le-o dat și la alelalce două să gușce din el. Toace erau bătrâne și la una (îmbrăcate la fel, cu dârlogi). Nu pot să spun dacă erau frumoasă ori urăce. Șciu numa că erau totuna”. [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Silvia Gabriel, 78 de ani]

Rostirea întru tăcere la nivelul oniricului, se prelungește în planul realității printr-un fapt care atrage atenția asupra relației *rostire întru tăcere - tăcere*. Tot ce se află pregătit pe masa ursitoarelor se dăruiește mâñe-dzi“ unor copii care nu știu vorbi, „nu știu multămi“. La întrebarea: „De ce se oferă bucatele ceremoniale unor astfel de copii?“, am primit următorul răspuns: „Lor nu trăbuie să le multămeșc, că nu ursăsc de sănătaçe și niș

să le dzâs bodaprost, că nu fac pomană, asta îi a lor, așa li-i datu". [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Ana Munteanu, 63 de ani]

Deci, caracteristic pentru ursitoare este atributul cuvântării, al rostirii întru tăcere, ele așa trebuie să facă, altceva nu știu și nu e nevoie să le încadrăm într-o relație umană în care pentru un bine trebuie să mulțumim, iar pentru o pomană care-ți este dată să spui „bogdaproste“. Cuvântul lor nu e făcător de lume, ca cel al Demiurgului, ci e făcător de destin, nu e dătător, ci hotărâtor de viață. După cum se observă și la nivel mitic, funcția ordonatoare și făcătoare de destin a cuvântului e predominantă.

Conform mentalității tradiționale, omul trebuie să accepte viața așa cum i-a fost ursită. Scurt sau lung, firul vieții merge până acolo unde au hotărât ursitorile. Împotriva hotărârii lor nu se poate lupta, căci lupta ar fi zadarnică. De aici și revolta omului împotriva ursitei rele exprimată în cântecele care îl însoțesc în drumul vieții:

„Ursātuare, ursātuare,/Nu ți-o fost frică de suare/Și de bunu Dumnedzău/Să-m ursășc așa de rău?/Nu ți-o fost frică de lună/Să-m ursășc o dzî măi bună!/Au, mamă, nărocu meu/L-or beut boii-n părau./Ori că boii l-or beut,/Ori că ieu nu l-am avut./Că trecui pe lâng-o baltă/Și căzu nărocu-n apă;/Băgai mâna să-l ațung,/Iel să aședză la fund;/Băgai mâna ca să-l scot,/Iel să aședză de tot./Au, mamă, a meu năroc,/Mi l-ai ars cu lemne-n foc,/Să n-am pă lume năroc". [Inf. ter. Valea Timișului, Caraș-Severin; Liuba Stuța, 57 de ani]

Dr. Maria FRENȚIU

Colaborator, CJCPCT Caraș-Severin

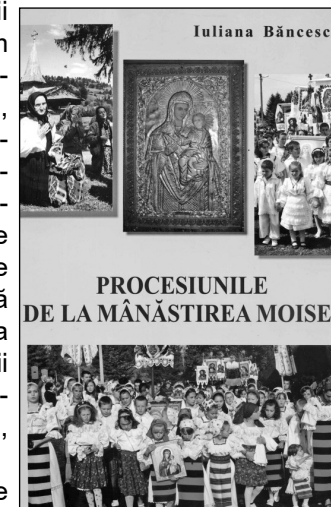
Ecouri

Pelerinajul de la Moisei - bucurie, tradiție și credință

Bucuria prilejuită de hramul Mănăstirii Moisei a fost, în acest an, mai deosebită. Am privit din nou venirea procesiunilor, întâmpinate cu sunet de clopot de către monahi, ritualul pe care îl performează acestea înconjurând de trei ori bisericile mănăstirii, în cântare și rugăciune. Ne-am închinat la iconostaul bisericii noi, la icoana Maicii Domnului de pe ușile împărătești, primită ca dar de mănăstire de la un monah athonit și venerată în chip deosebit de mulțimea pelerinilor, ca făcătoare de minuni, la troița din fața bisericii și la cea din deal, însoțind, din nou, procesiunile venite din 15 localități ale Maramureșului, de pe Valea Izei și de pe Valea Vișeuului.

Am constatat, cu bucurie, că obiceiul se conservă încă și, cu tristețe, că din procesiuni fac parte mai puțini copii decât în anii trecuți. Am discutat cu preoții care fac eforturi deosebite ca să conserve ritualul.

Am aflat iar despre necazurile și suferințele care îi aduc pe pelerini la Maica Domnului. Am ascultat mesajul de pace, de „alinare-ntre popoare” pe care procesiunile îl trimit către inima întregii lumi și a conducătorilor

PROCESIUNILE
DE LA MÂNĂSTIREA MOISEI

Diacon în Precesiunea de la Bocicoel, jud. Maramureș, 1994

acesteia. Am privit, din balconul stăreției, mulțimile adunate, care o slăveau pe împărăteasa cerurilor...

Am avut, de asemenea, bucuria de a lansa o carte dedicată procesiunilor de la Moisei, publicată de *Asociația Pro Culturalia Aurea*, la Editura CNI Coresi (proiect editorial finanțat de *Administrația Fondului Cultural Național*); un document pentru viitor; pentru cei care înțeleg sau vor înțelege ce reprezintă procesiunile la Adormirea Maicii Domnului pentru comunitatea multietnică și pluriconfesională maramureșeană, pentru cei care luptă să conserve și să transmită aceste valori de patrimoniu - pe care dorim să le integrăm și în patrimoniul universal, în viitor -, pentru cei care o iubesc și o cinstesc pe Măicuța milelor, care veghează viața fiecărui muritor, înălțând rugăciuni fierbinți pentru fiecare durere, necaz, nădejde, întristare și oricâte îi este dat omului să trăiască și să sufere pe acest pământ.

Costume de profeți, de la al căror nume vine denumirea locală a procesiunii - *Mersul în profeți*

Mulțumim și cu acest prilej pentru ajutor și bunăvoință tuturor colaboratorilor noștri drept-măritori creștini și cinstitori ai Prea-Sfintei Născătoare de Dumnezeu, care au contribuit la buna desfășurare a cercetărilor pe teren, precum și la apariția acestui volum: *Ministerul Culturii, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Administrația Fondului Cultural Național, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului, Prea-Sfințitul Părinte dr. Justin Sigheteanul, Arhiepiscopul-Vicar, Mănăstirea Moisei, protosinghel Teofil Pop, starețul mănăstirii, preoții și membrii procesiunilor din parohiile de pe Valea Izei și de pe Valea Vișeului, pelerini care ne-au sprijinit în demersul nostru de a cunoaște și de a face cunoscute procesiunile către Maica Domnului de la Moisei și celor cunoscuți și binecuvântați, numai în taină, de Împărăteasa cerurilor.*

Găteala capului fetelor ucrainene, la plecarea în procesiune - Poienile de sub Munte, jud. Maramureș

Lansăm și noi, cu bucurie, mesaj de pace, de rugăciune, de slavă a Maicii Domnului, alături de pioasele procesiuni maramureșene și lăsăm această carte să vorbească singură, în limba română, franceză, dar și în limbajul universal al imaginilor despre sufletul maramureșean aflat într-un moment de sărbătoare și de har, cu credința și nădejdea că Maica Domnului va privi și către comunitatea noastră aflată în încercări și nevoi, dăruind alinare și un colțisor de rai celor care o cinstesc.

Pune, Doamne, pace-n lume
(varianta Rozavlea)

*Pune, Doamne, pace-n lume,
Dureri, lacrimi să se curme.
Pune, Doamne, pace-n țară,
Alinare-ntre popoară.*

*Maică sfântă prea-curată,
Fii miloasă și-ndurată,*

*Roagă-Te lui Dumnezeu
Și Prea-Sfânt Fiului Tău.*

*Să ne ierte de păcate,
De greșeli și răutate.*

*Veniți toți la mănăstire,
Cu credință și iubire.*

*Să serbăm slujba cea mare,
Către Sfânta Născătoare.*

*La Moisei, unde s-adună
Multă lume împreună.*

*Multă lume de preoți
Și călugări cuvioși.*

*Mult popor, din depărtare,
De-orice vârstă, de-orice stare.*

*Și se roagă-n mănăstire,
Pentru-a lumii fericire.*

(Informator: procesiune din
Rozavlea la Mănăstirea Moisei,
2011.)

Roagă-Te, Măicuță dragă
(varianta Bogdan Vodă)

*Care Maică nu o doare
Când vede că fiu-i moare?*

Refren:

*Roagă-Te, Maică Marie,
Iisus între noi să fie.
Roagă-Te, Măicuță dragă,
Lui Iisus, să nu ne piardă.*

*Care Măicuță n-ar plânge,
Când își vede Fiu-n sânge?*

*Notă: cartea se poate achiziționa de la autoare.

*Când plec, Maică, de la Tine,
Ce-mi dai ca să duc cu mine?*

*Da-mni-i raiul înflorat
Și sufletul ușurat.*

*Da-mni-i raiul înflorit
Și sufletul fericit.*

(Informator: Procesiune din
Bogdan Vodă la Mănăstirea
Moisei, 2011.)

Text și fotografiile de **Dr. Iuliana BĂNCESCU**
Cercetător științific II, CNCPCT

Festivalul Internațional de Folclor „Carpați” 2013

În zilele 10-15 august a.c., ne-am bucurat, în județul Argeș, de o minunată revărsare de culoare, sunet și mișcare, cu prilejul celei de a XXX-a ediții a Festivalului Internațional de Folclor „Carpați”, care, în cei 38 de ani, s-a bucurat de participarea a 280 de ansambluri și formații. Dintre acestea, 118 sunt numai din străinătate, sosite din 30 de țări, de pe patru continente; 61 de ansambluri argeșene, alături de alte 84 grupuri sosite din zonele etnofolclorice ale României.

Cei 21.500 de artiști amatori, care s-au străduit de-a lungul anilor să dea strălucire festivalului național și internațional, au demonstrat că *arta coregrafică* este mai mult decât un spectacol al vieții, fiind chiar miracolul ei. Dansul este o artă, nu un dezmăț, o risipire fără sens a energiilor, el are

Ansamblul „Dorul“ pe scena celei de-a XXX-a ediții a Festivalului Internațional de Folclor „Carpați“, august 2013

un caracter grav, provenind dintr-un *ritual solemn*, care trebuie săvârșit pentru o acțiune serioasă, chiar dacă forma sa spectaculară, pe care-o aplaudăm în zilele noastre, derivă din *chora-bucurie*. Dar acest lucru s-a petrecut mai târziu, când au fost admiși în *ritual* femeile și copiii, inițial doar ca *isonari-acompanatori* și, mult mai târziu, ca interpreți. Inițial, dansul era apanajul bărbaților, când omul se exprima pentru el însuși, nu ca să servească pe cineva, fiind născut în procesul muncii și practicarea magiei, fie pentru stimularea rodirii pământului, fie în vederea pregătirii psihice pentru vânatoare. Treptat, dansul devine mereu mai complex, concentrând tainele rituale profane, cinegetice, solare ori selenare (simbolul ocrotirii femeilor și, deci, al fertilității), dansuri *agrariene* de magie imitativă, ca reminiscențe ale cultului totemic (cum sunt *călușarii* argeșenilor), *pirice*, având rol purificator (precum *dansul solstițial* estival propus de jucătorii galez), *calavrismos* (militare - dansul săbiilor prezentat de georgieni, dansul galez *clogging*), *dionisiace* (dansul florilor galez a devenit o *sarabandă* a fericirii și mulțumirii pentru revărsarea de mireasmă și cromatică, o mulțumire adusă divinității), *dramatice*. *Religioase* sau

Ansamblul „Batumi State Ensemble - KHORUMI“ (Georgia), câștigătorul locului I

ludice, dansurile au fost prețuite peste milenii - de la bacanale, la dramele satirice, acrobatic, rafinate, histrionice, pe care le apreciem și le aplaudăm în spectacolul georgian și la cel al călușarilor *Dorul*.

Această ediție a fost cu mult mai spectaculoasă, pentru că a coincis și cu *Primul concurs internațional de dans*, cu premii, organizat de Consiliul Județean Argeș, prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș și Ansamblul Folcloric Profesionist „Dorul”, principalii organizatori, aflându-se și de această dată sub înaltul patronaj al Consiliului Internațional al Organizatorilor de Festivaluri Folclorice (CIOFF) din cadrul UNESCO (din partea căruia a primit dreptul de a organiza această competiție pentru încă 10 ani), dar și al Federației Internaționale de Festivaluri de Dans (FIDAF), la care suntem afiliați, odată cu participarea la Festivalul internațional din Coreea de Sud.

Tocmai de aceea s-a bucurat anul acesta de o participare deosebită, de pe trei continente, America de Sud, Asia și Europa: *Folk Dance Group „GTC Nova Cristalina* (Brazilia), *Bathumi State Ensemble „Khorumi”* (Georgia), *Korea Union Dance Company* (Coreea de Sud), *Compania*

„Korea Union Dance Company“ (Coreea de Sud) - locul II

Nacional de Danza Folklorica (Mexic), Folk Dance Group „Elektroporcelan“/Arandzelovac (Serbia), Efem Youth and Sports Club (Turcia) și Folk Dance Group „Dawnsyr Nantgarw“ (Țara Galilor), care au evoluat pe scenele special amenajate de primăriile locale la Pitești, Costești, Câmpulung, Mioveni, Topoloveni, Curtea de Argeș și, din nou, la Pitești, alături de grupurile reprezentative argeșene: *Dorul*, *Doina Argeșului*, *Mugurelul*, *Plaiuri Muscelene*, *Doruri Muscelene*, *Plai cu dor*, *Dorulețul*, *Ciuleandra*, *Haiducii Vlădicii*, *Argeșul*, *Doruri Argeșene*. În primele trei zile la Pitești, Costești și Câmpulung, au participat și grupurile folclorice, invitate de Primăria Orașului Mioveni, din Bulgaria - *Heraklea* (Petrich), *Na Sever ot Balcana* (Debovo), *Dunavschi Zvuti* (Nicopol), din Grecia - *Stalatina* și din Turcia - *Sarkikaagac Halk Egitim Merkezi Mudurlugu*.

Deschiderea oficială a celei de a șaptea ediții a *Sărbătorilor Argeșului și Muscelului* și a celei de a XXX-a ediții a *Festivalului Internațional de Folclor „Carpați“* a avut loc pe scena Teatrului „Al. Davila” din Pitești, la aceasta fiind prezente președintele Consiliului Județean Argeș, Constantin Nicolescu, subprefectul județului Argeș, Ion Burnei, vicepreședintele CJ

„Estampas de Mexico“ (Mexic) - locul III

Fotografii din Arhiva CJCPCT Argeș

Argeș, Constantin Polexe, primarul municipiului Pitești, Tudor Pendiuc, primarul orașului Mioveni, Ion Georgescu, parlamentari, consilieri județeni, directori ai instituțiilor de cultură, delegațiile internaționale, reprezentanți ai mass-mediei, ai ambasadelor din Coreea de Sud, Georgia, Mexic, în fața grupurilor care au umplut până la refuz sala teatrului. Fanfara *Argeșul* a intonat Imnul României, iar directorul festivalului, Dorin Oancea, a prezentat grupurile invitate și câteva date sumare despre istoria festivalului și regulamentul *concursului de dans*. După ce s-au făcut *schimburi de cadouri* între oficialitățile locale și invitați, au urmat *parada grupurilor* pe Strada Mare și primirea delegațiilor la Primăria Municipiului Pitești, gazdă fiind, și de această dată, Tudor Pendiuc și consilierii municipali, apoi, pe estrada din Piața Milea, s-a desfășurat *spectacolul extraordinar* care a început cu soliștii și orchestra *Doina Argeșului* și Fanfara *Argeșul*, Ansamblului *Dorul* revenindu-i cinstea de a deschide evoluțiile ansamblurilor invitate în concurs, *prestația* sa fiind îndelung apreciată de publicul piteștean și de invitați.

Duminică dimineata, câteva grupuri - din Coreea de Sud, Bulgaria și Turcia - au participat la *Festivalul Călușului de la Costești*, iar după-amiază, caravana festivalului „Carpați” s-a deplasat la Câmpulung, unde primarul Andrei Călin și colaboratorii domniei sale s-au dovedit a fi gazde minunate, oferind participanților cadouri și un dineu special, unde au avut

șansa să socializeze, așa cum se va petrece și la Mioveni, Topoloveni, Curtea de Argeș și Pitești.

Între 11 și 14 august, *grupurile din străinătate* au început prestațiile lor în cadrul primei ediții a Concursului Internațional de Dans „Carpați”, în fața spectatorilor argeșeni, dar și a juriului internațional condus de *managerul festivalului*, coregraful *Cătălin Oancea* și alcătuit din reprezentanții tuturor formațiilor participante: *Sandro Renato Auvislambi* (Brazilia), *Baek Hyun Soon* (Coreea), *Temur Bibileishvli* (Georgia), *Carlos Islaz* (Mexic), *Yusuf Erkman* (Turcia), *Cliff Jones* (Țara Galilor), *Obrad Popovici* (Serbia), care aveau să diferențieze performanțele artistice, acordând note de la 1 la 7.

Fanfara *Argeșul* avea să însoțească paradele în toate localitățile argeșene, deschizând calea grupurilor la Mioveni, Topoloveni, Curtea de Argeș și la gala laureaților de la Pitești, dar și spectacolele din aceste localități.

La Mioveni, primarul Ion Georgescu a întregit concursul internațional cu grupurile locale și cu cele invitate la Sărbătorile Orașului Mioveni, apoi, la Topoloveni, gazda va fi primarul Gheorghită Botârcă, creându-le invitaților o senzație de inedit și poveste, miile de oameni aplaudând artiștii și făcând chiar o ierarhizare a grupurilor, prin aplauze susținute.

Ne-am bucurat peste tot de primiri extrem de călduroase, parlamentarii argeșeni fiind prezenți în toate localitățile, consilierii locali, salariații primăriilor, ai caselor de cultură, ai centrelor culturale, implicându-se direct în reușita festivalului-concurs, în vreme ce grupurile participante au dat tot ceea ce au putut mai bine, transmitând din scenă magia dansului.

Concursul presupune o ierarhizare în funcție de textul coregrafic prezentat, de tehnica interpretativă a artiștilor, de vigoarea și sincronizarea elementelor, de complexitatea mișcărilor, de seducție, dăruire, de intensitatea aplauzelor, de varietatea cromatică (Mexic, Coreea), de tehnica mânării recuzitei (Coreea, Georgia, Mexic), de antrenamentul permanent, care generează o rezistență teribilă și posibilitatea de a relua o evoluție extrem de obositoare (Georgia), atunci când publicul o cere cu insistență.

Brazilia a adus un folclor *Faho* din nord-estul statului, fără însă a prezenta nimic din ceea ce spera publicul spectator, *dansurile latino*, având două suite coregrafice și două melodii încadrate în cele 15 minute rezervate de organizatori, fără a-l schimba în cele patru zile ale concursului și, poate tocmai de aceea, au primit doar 61 de puncte. *Serbia* s-a prezentat cu un grup tânăr, mai puțin spectaculos decât ansamblurile

anterioare participante la festival, poate și pentru că au abordat cu precădere folclorul din Sumadija, cu o parte introductivă (destul de anostă) de cântece și a fost răsplătit cu doar 99 de puncte. *Țara Galilor* a îmbinat dansurile de curte, de influență franceză, elegante, cu mișcări elaborate, care nu necesitau eforturi în execuție, apoi competiții coregrafice (*clogging*) între tabere sau dansatori purtând niște pantofi speciali, care aveau o anumită sonoritate, un dans social de muncă, cu obiecte speciale (*hoffod*) pe care minerii din sudul Țării Galilor le foloseau pentru scoaterea cărbunilor, dansuri florale și agrare sau dansul solstițial de purificare a naturii și a oamenilor prin foc. Juriul le-a acordat 102 puncte. Turcia a venit de această dată cu un grup tânăr, entuziast, dar sub nivelul celui care a participat la ediția din 2008, prezentând dansuri balcanice din Edirne, locul unde trăiesc țiganii, exprimând bucurie și rapiditate în execuție, *teleburour*, dans de curtare și *karadeniz*, dans al peștelui și al valurilor mării. A primit doar 128 puncte, cu doar două puncte mai puțin decât grupul mexican clasat pe locul al III-lea (130 puncte). Ansamblul din Coreea de Sud a prezentat un dans șamanic și dansul armoniei fluturilor și florilor.

Premiatele acestei prime ediții au fost:

Locul I: Batumi State Ensemble „KHORUMI” (Georgia) - 144 puncte;
Locul II: Korea Union Dance Company (Coreea de Sud) - 133 puncte;
Locul III: Estampas de Mexico (Mexic) - 130 puncte.

Dorin OANCEA

Directorul Festivalului Internațional
de Folclor „Carpați“

In memoriam

Anul acesta a fost comemorat centenarul nașterii prof. univ. dr. Emilia Comișel. Publicăm acest articol cu un gând pios pentru ilustrul etnomuzicolog, un colaborator de suflet al Centrului Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale.

Emilia Comișel – „Doamna Folclorului Românesc”

S-a născut în ziua de 28 februarie, în orașul Ploiești, unde și-a început și studiile muzicale, pe care le-a desăvârșit la Conservatorul din București. La formarea sa ca viitor etnomuzicolog au contribuit o seamă de profesori iluștri, cel mai îndrăgit dintre ei fiind Constantin Brăiloiu, care i-a devenit mentor.

Activitatea desfășurată timp de ani de zile cu tenacitate și pasiune a împărțit-o între Catedra de Folclor a Conservatorului de Muzică „Ciprian Porumbescu” și Institutul de Etnologie și Dialectologie, pendulând între strada Știrbei Vodă și Nikos Beloiannis din București.

Dar, raza de acțiune a Doamnei Comișel nu era atât de îngustă, ci, dimpotrivă, culegerile, cercetările, anchetele folclorice, întreprinse de una singură sau în echipă, au cuprins întregul teritoriu românesc, mai mult chiar extinzându-se și în zonele etnofolclorice sud-est europene.

Rezultatele muncii sale s-au concretizat în alcătuirea de antologii de folclor muzical, articole, studii, participări la congrese naționale și internaționale etc. etc.

Autorul acestui articol comemorativ încearcă o justificare a publicării, într-un periodic apărut în Banat, a materialului de față. Mai întâi, oriunde, în această țară, comemorarea profesorului și etnomuzicologului Emilia Comișel este justificată, în ultima zi a lunii februarie, de vreme ce purta supranumele de „Doamna Folclorului Românesc”. În al doilea rând, puțini cunosc simpatia manifestată de domnia sa față de cântăreata de muzică populară Ileana Maciovan și Ansamblul Folcloric „Ciobănașul” din comuna Băuțar.

De asemenea, participarea la toate edițiile Concursului „La porțile dorului” a soliștilor de la Făget și publicarea, împreună cu prof. Ion Olteanu, a culegerii *Colindăm, Domnului bunu’* (Timișoara, 1998). O colaborare fructuoasă a avut și cu folcloristul Ion Căliman.

Mare i-a fost bucuria atunci când a aflat că la Timișoara s-au pus bazele, în cadrul Universității de Vest, a Cercului Științific de Folclor, de către Gabriel Manolescu și eminescologul Eugen Todoran. Doamna Comișel n-a lipsit de la nici unul din simpozioanele organizate și a fost mereu prezentă cu studii de specialitate în paginile anuarului acestui Cerc, chiar dacă se intitula *Folclor literar*. Am avut șansa să-i fiu alături la ancheta folclorică întreprinsă în cadrul Cercului la Teregova (1964), împreună cu folcloriștii Ioan T. Florea (Arad) și Nicolae Ursu (Timișoara).

Fiind unul dintre sutele de studenți ai domniei sale, citesc de fiecare dată cu deosebită emoție dedicația de pe cursul de *Folclor muzical*, apărut în anul 1967, la Editura Didactică și Pedagogică din București: „Prietenului Jompan, cu mulțumiri pentru frumoasa-i activitate”.

S-a prăpădit la considerabila vârstă de 97 de ani (18 aprilie 2010), așa cum spun versurile mult îndrăgite de poetul Mihai Eminescu: „Eu mă duc, mă prăpădesc,/Ca un cântec bătrânesc”.

Am descoperit în această zonă o comoară extraordinară de cântece și colinde, precum și de datini și obiceiuri legate de acest din urmă gen, aparținător celui mai arhaic strat al folclorului muzical românesc.

(Interviu, în exclusivitate, cu prof. univ. Emilia Comișel, etnomuzicolog, publicat în *Redeșteptarea* (Lugoj), V (1995), 236, 9 și *Revista noastră* (Reșița), V (1996), iunie, p. 12-13)

– Doamnă profesoară Emilia Comișel, vă rog, mai întâi, să-i informați pe cititori nu pentru a câta oară vă deplasați în acest an la Făget, ci, mai degrabă, ce vă determină să porniți la drum înspre aceste meleaguri, precum ar spune băsmuitorul: cu toiaș de fier în mână, purtând soarele-n piept, luna-n spate și în umeri doi luceferi?

– *Am sosit la Făget înainte de începerea Festivalului-concurs „La curțile dorului”. Am avut plăcerea să particip la un târg al meșteșugarilor de artă populară și la aniversarea Orchestrei de muzică populară din Făget, o formație foarte bună, instruită și dirijată de talentatul muzician Achim Penda. Acest profesor, dirijor și muzicolog timișorean, inventase, în acele începuturi, metode noi în privința structurii repertoriului ei, precum și în promovarea unei concepții novatoare a interpretării muzicii populare instrumentale, ceea ce a făcut ca acest nucleu artistic să-și câștige un binemeritat prestigiu în Banat, în țară și dincolo de fruntariile ei. L-am cunoscut apoi pe profesorul Ion Olteanu. Întâmplarea a făcut să fiu prezentă aici și când și-a petiț soția și la logodna domniei sale. Cu un an mai târziu m-am deplasat în localitatea Povergina, unde locuiesc părinții soției domnului Olteanu, unde am întreprins o seamă de cercetări de etnomuzicologie. Om serios, folclorist și animator cultural dornic de a ridica nivelul cultural al semenilor săi, prin multiple și variate acțiuni, m-a convins că la Făget va trebui să revin ca la un izvor „pururea reîntineritor”.*

– Numai intelectualii „de rasă” ai Făgetului v-au determinat să reveniți mereu în acest spațiu?

– *Nu numai ei, ci și faptul că am descoperit în această zonă o comoară extraordinară de cântece și colinde, precum și de datini și obiceiuri legate de acest din urmă gen, aparținător celui mai arhaic strat al folclorului muzical românesc.*

– Ați adunat mierea culturii populare a acestui neam cu hărnicia și nestatornicia albinei, mai multe decenii, hălăduind prin satele și cătunele așezate sub merii înfloriți. Nu credeți că a venit vremea unei binemeritate odihne, relaxări?

– *Adevărat, am lucrat foarte mulți ani în teren, dar nu m-am săturat nici acum de activitatea de culegere a florilor alese ale folclorului. Cu toate că am o seamă de studii, chestionare, lucrări, cărți, antologii de redactat, în ultima vreme am desfășurat anchete etnofolclorice în zona orașelor Baia de Aramă, Târgu Jiu și Drobeta-Turnu Severin. Chiar astăzi, aici, la Făget, am stat de vorbă cu un tânăr din Vrancea, un concurent la acest festival, care mi-a povestit un obicei de înmormântare extraordinar, necunoscut de mine. Nu-i așa, curiozitatea este de genul feminin? Nu e ușor să culegi astăzi, căci întâlnești tot felul de produse folclorice ușoare, aparținătoare unui repertoriu preluat de la radio și televiziune.*

– Am observat că tema „marii treceri” apare ostentativ în preocupările și studiile dumneavoastră. Optimismul, exuberanța care vă caracterizează nu trădează câtuși de puțin o eventuală obsesie personală în fața ultimului moment din ciclul vieții omenești? Cum explicați atunci această, să-i spunem convențional, „obsesie științifică”?

– *Moartea fratelui meu, care s-a petrecut în 1943, m-a afectat foarte mult. Observând acest sentiment instaurat în sufletul meu după această pierdere irecuperabilă, profesorul Constantin Brăiloiu, cel mai de seamă etnomuzicolog român, față de care nutresc o deosebită admirație, mi-a spus: „Ce-ar fi dacă te-ai interesa mereu despre conceptul țăranului român, despre moarte!?” (Se cunoaște că Constantin Brăiloiu însuși a întreprins studii ad-hoc. Vezi lucrarea Ale mortului din Gorj). Recomandarea magistrului a devenit pentru mine din acel moment o cutumă (o lege nescrisă), așa încât, ca un maniac, la toate cercetările de teren, îmi îndreptam atenția și asupra datinilor și obiceiurilor legate de înmormântare.*

– Curiozitatea mă îndeamnă să vă adresez întrebarea: care este motivul pendulării dumneavoastră o dată pe lună între Timișoara și București?

– *Am înființat, acum trei ani în urmă, cu Anca Augusta, o facultate de Folclor și Etnomuzicologie. Veneam, o dată pe lună, și predam cursul între 8 și 20, cu o mică pauză pentru masa de prânz. Sigur, acest regim de lucru m-a obosit foarte mult și, ca atare, a trebuit să renunț la ideea deplasării la Timișoara. Regret, căci i-am simțit pe tinerii studenți deosebit de interesați în cunoașterea melosului românesc, țineau foarte mult la mine, la întâlnirile noastre.*

– Spuneți ce v-a legat de Nicolae Ursu, mare folclorist al Banatului și al întregii țări?

– Am ținut mult la „Uica Lae”, așa cum îi spuneam, nu numai eu, ci toți care îl iubeau. L-am întâlnit adeseori aici, în Banat, ca și la București. Purtam discuții îndelungi asupra interesantelor sale antologii de folclor, despre prelucrări corale, despre cursul de etnologie pregătit, care ar trebui tipărit cât mai degrabă. M-a însoțit la unul dintre congresele internaționale de antropologie și folclor, ținut la Belgrad. Prezența sa a fost o plăcută surpriză pentru mine, cu toate că, modest cum îl știi, nu a angajat nici în dezbaterile publice, nici pe secțiuni, nici una din problemele pe care le stăpânea „cu asupra de măsură”. În schimb și-a făcut relații acolo. Ce folos, că în anul următor s-a călătorit înspre lumea fără dor!

– Ați descoperit cumva în Banat cântăreți de muzică populară autentică?

– Da, pe Elena Jurjescu și nu numai pe ea. N-aș putea spune că am ajutat-o, dar vreau să mărturisesc că am îndrăgit-o foarte mult. (...) Știu prin câte greutăți a trecut și mai știu că e foarte îndrăgostită de folclor. O ascult de foarte multe ori cu mare plăcere și apreciez la ea pasiunea și dăruirea cu care interpretează cântecele și doinele din Banat. Are o voce extraordinară și o interpretare expresivă. Nu știu de unde are atâtea resurse artistice!? Așa, i-am oferit câteva sugestii cântăreței Ileana Maciovan din Băuțar. Dar să nu-i uităm nicio clipă pe Ana Pacatiuș, Achim Nica și pe ceilalți care constituie „generația de aur” a cântecului din Banat.

– Vă rog, acum, câteva considerații asupra Cercului Științific de Folclor al Universității din Timișoara pe care l-ați frecventat cu regularitate.

– Da, participarea mea la întrunirile Cercului a fost una activă și permanentă. Se adunau în jurul ideii de valorificare a folclorului atât studenții, cât, mai ales, specialiștii din toate centrele universitare din țară. L-am cunoscut acolo pe Gabi Manolescu, un împătimit al folclorului, și pe Vasile Tudor Crețu, care, în afara studiilor și cărților tipărite pe baza rigorilor științei etnologiei, avea calitatea de a valorifica folclorul în sincretismul lui, cum n-am văzut nicăieri în altă parte, căci pornea de la esența lucrurilor, sondând stratul arhaic, formele arhetipale. La Timișoara, mi-a fost dat să vizionez o seamă de filme cu conținut etnofolcloric. Eugen Todoran era mereu prezent la acțiunile organizate de acest Cerc. Contribuția sa la publicarea Anuarului Cercului de Folclor, intitulat „Folclor literar” a fost considerabilă.

– Apropo de Anuarul folcloric literar, am publicat și eu mai multe cântece de cătănie și, alături de cunoscutul folclorist Nichifor Mihuța, un colaborator al lui Lucian Blaga, câteva balade din Valea Bistrei. Și, pentru

că am adus în discuție numele marelui filosof și folclorist din Lancrăm, vă întreb dacă l-ați cunoscut personal?

– Da, l-am cunoscut la Cluj, cu prilejul unui concurs artistic. Știam că a suferit destul. (...) N-am putut să stau prea mult de vorbă cu el. Pe nedrept se spune că numai ardelenii îl adoră; îl iubesc toți românii și îl admiră pentru creația sa poetică, dramatică și gândirea filosofică.

(l-am mărturisit fostei mele profesoare de la Academia de Muzică din București că am prezentat, nu demult, comunicarea „Instrumente muzicale aerofone în creația lui Lucian Blaga” și iată ce a spus: Cunosco aproape întreaga operă literară a poetului și dramaturgului, dar nu-mi amintesc ce a scris despre instrumentele muzicale. Era un om cu o minte atât de deschisă. A făcut și studii de antropologie. Tema matală este o temă anexă, dar foarte interesantă pentru noi, muzicologii, căci ne dă prilejul să constatăm cât de adânc a pătruns folclorul, această creație vie, în viața și opera poetilor și scriitorilor noștri.)

- În fine, sunt curios să aflu ce preocupări aveți în ceea ce privește valorificarea științifică a folclorului românesc?

- Mă preocupă publicarea corespondenței și a tuturor chestionarelor întocmite de fostul meu profesor Constantin Brăiloiu. Am în vedere câteva opisuri: Folclorul copiilor, Baladele populare românești etc.

- În numele tuturor bănațenilor, care iubesc muzica populară autentică, vă mulțumesc și vă urez mulți ani întru împlinirea tuturor acestor deziderate!

Prof. univ. dr. Dumitru JOMPAN
Colaborator, CJCPCT Caraș-Severin

*Agenda**

Alba

1 septembrie – Teiuș

Manifestări cultural-științifice dedicate *Zilelor Teiușului*.

8 septembrie – Albac

Târg de turism.

12-15 septembrie – Alba Iulia, Jidvei

Festivalul Național „Strugurele de Aur” - ediția a XIII-a.

13 septembrie – Alba Iulia

Târgul „Agraria Apullum”.

21 septembrie – Cugir

„Toamna Cugireană”.

22 septembrie – Cut

Manifestări cultural-științifice dedicate *Zilelor Cutului*.

27 septembrie – Zlatna

Festival de romanțe.

Bacău

6-8 septembrie – Moinești

În cadrul manifestărilor dedicate *Zilelor Moineștiului*, are loc, în data de **7 septembrie**, cea de-a III-a ediție a Festivalului Internațional de Folclor „Moineșteanca”. La festival participă ansambluri și formații folclorice din țară, Republica Moldova, Ucraina și Bulgaria.

8 septembrie – Arini, com. Găiceana

***Nedeea de la Arini* - manifestare ocazionată de hramul bisericii din localitate - Nașterea Maicii Domnului; participă formații artistice din județ.**

*N.R. Informațiile de la această rubrică sunt furnizate de centrele județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale. Pentru confirmări, vă rugăm consultați organizatorii.

Botoșani

8 septembrie – Vorona

„Moștenite din bătrâni” - festival interjudețean de cântec, joc și port popular.

15 septembrie – Santa Mare

Festivalul de Folclor Interjudețean „Cânt și joc pe Valea Prutului”.

22 septembrie – Vârfu Câmpului

„Drag mi-i cântul neamului” - manifestare etnofolclorică zonală.

Brăila

9 august-18 septembrie – Brăila - Galeria UAP

Expoziție de artă plastică a artistului constănțean Gabriel Gheorghe.

20 septembrie-9 octombrie – Brăila - Galeria de Artă

Salonul Internațional de Caricatură.

27-28 septembrie – Brăila

Concursul Național de Epigramă „Ștefan Tropcea”.

Buzău

8 septembrie – Chiojdu

„Târgul Mărilor” - manifestare etnofolclorică - ediția a XII-a.

8 septembrie – Brăești

Bâlci tradițional de Sfânta Maria. Cu acest prilej, se inaugurează și căminul cultural din localitate.

8 septembrie – Vernești

Manifestări dedicate *Sărbătorii Comunei*.

15 septembrie – Breaza

Manifestarea etno-oenologică *Sărbătoarea Vinului de Breaza*.

15 septembrie – Cislău

„Legendele Cislăului”.

15 septembrie – C. A. Rosetti

Sărbătoarea Comunei.

20 septembrie – Buzău - Parcul Tineretului

Festivalul-concurs Județean de Muzică și Dans Popular „Mă uit pe Buzău la vale”. În context: târg al meșterilor populari, gastronomie locală.

27-29 septembrie – Soroca

Festivalul Mărului.

29 septembrie – Săpoca

„Parada gospodarilor” - ediția a VI-a.

Caras-Severin**1 septembrie** – Moldova Nouă

„Ceaunul pierdut” - manifestare cultural-gastronomică - concurs de gătit ciorbă de pește și spectacol folcloric susținut de Ansamblul „Semenic” și formații artistice invitate din Serbia.

7-8 septembrie – Băile Herculane

Zilele Orașului Băile Herculane - manifestări complexe.

8 septembrie – Sadova Nouă, com. Slatina-Timiș, Bănia**9-10 septembrie** – Buchin

Întâlniri cu fiii satului.

20-21 septembrie – Prigor

Festivalul Cultural-artistic al Văii Almăjului - ediția XVIII-a.

21 septembrie – Șopotu Vechi - Școala primară

Seminarul Internațional „Dunărea, alianță între români”.

26-29 septembrie – Timișoara, Bogâltin

Festivalul-concurs Național de Interpretare Vocală „Mariana Drăghicescu” - ediția XI-a.

Constanța**6-8 septembrie** - Constanța

Festivalul Internațional al Portului, Cântecului și Dansului Popular Turco-Tătar - ediția a XIX-a.

14 septembrie – Constanța - Școala cu clasele I-VII nr. 8

Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci - tradiții și obiceiuri strămoșești.

16 septembrie – Murfatlar - Școala nr. 2

Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului în tradiția populară.

19 septembrie – Constanța - Școala „Constantin Brâncoveanu”

Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci - punte spirituală între religie și tradiția populară.

Galați

1, 8, 15, 22, 29 septembrie – Galați

„Promenda” - concerte în aer liber susținute de Fanfara „Valurile Dunării”.

9 septembrie – Tulcești**Hora satului** - manifestare etnoculturală tradițională.

12-14 septembrie – Galați

„Ceata lui Pițigoi” - festival internațional de muzică ușoară - ediția a XI-a.

18-25 septembrie – Galați, Gârboavele

Tabăra de Sculptură în Lemn „Poarta tradițională”, prin care se urmărește reconstituirea porții tradiționale de la Muzeul Satului „Petre Caraman” - Gârboavele, precum și a stâlpilor funerari. Au loc și demonstrații practice.

26 septembrie – Galați - Teatrul „Nae Leonard”

Spectacol folcloric susținut de Ansamblul „Doina Covurluiului”.

27 septembrie – Galați

„Galațiul pe scara timpului” - expoziție de fotografie realizată de elevii Clasei de Artă Fotografică a Școlii de Arte.

● În această lună, se derulează programele de cercetare „Chimnița - depozitar al tradiției prelucrării și păstrării vinului” și „La români de sărbători”.

● Duminică, 15 septembrie, are loc lansarea nr. 139 al Revistei „Dunărea de Jos”.

● În perioada 14-15 noiembrie, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” organizează prima ediție a Concursului Național de Film Etnografic „Ipostaze etnografice”. Data limită de înscriere în concurs este 4 noiembrie. Filmele nu pot depăși 30 de minute și trebuie să fie produse în perioada 2011-2013. Regulamentul festivalului și informații suplimentare se pot obține de la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, str. Domnească, nr. 61, Galați, cod poștal 800008, tel.: 0236418400, tel./fax: 0236415590, e-mail: sectiacercetare@yahoo.com.

● Centrul Cultural „Dunărea de Jos” organizează prima ediție a Concursului Național de Imagini Document „Ipostaze etnografice”. Concursul are două secțiuni: *Fotografie digitală*, cu tema „Țăranul Român” și caracter național și *Fotografie veche*, care urmărește reflectarea tradiției în județul Galați, sub genericul „Din amintirile bunicilor”, fără temă impusă și nici număr de fotografii. Regulamentul concursului și informații suplimentare se pot obține de la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, str. Domnească, nr. 61, Galați, cod poștal 800008, tel.: 0236418400, tel./fax: 0236415590, e-mail: sectiacercetare@yahoo.com.**Giurgiu**

12 septembrie – Giurgiu - Parcul Alei

Concert în aer liber susținut de Orchestra de Sufletători „Valahia” a Centrului Cultural Local „Ion Vinea” Giurgiu.

18-19 septembrie – Giurgiu

„In memoriam Marin Ghiocel” - festival-concurs de muzică populară organizat de Centrul Cultural Local „Ion Vinea” - ediția I.

26 septembrie – Giurgiu

„Evoluția costumului popular în zona Vlașca” - expoziție de artă populară organizată de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Giurgiu.

Gorj**6-8 septembrie – Bălești**

Manifestări etnoculturale care fac parte din Programul Zilele Comunei.

6-8 septembrie – Târgu Jiu, Brădiceni, com. Peștișani

Atelierul Național de Poezie „Serile la Brădiceni” - ediția a XVII-a - manifestare organizată de Școala Populară de Arte și Fundația Culturală „Serile la Brădiceni”.

7-8 septembrie – Bumbesti-Pițic, Stoina

Zilele Comunei - manifestări etnofolclorice dedicate localităților și locuitorilor acestora.

8 septembrie – Runcu

Festivalul Interjudețean de Folclor „Maria Apostol” - ediția a V-a.

8 septembrie – Bărbătești, Brănești, Cătunele, Lelești, Licurici, Negomir, Padeș, Samarinești, Scoarța, Slivilești, Turcinești

Nedei și hramuri de Sfânta Maria Mică.

8 septembrie – Berlești

Ziua Comunei Berlești - sărbătoare comunitară.

8-9 septembrie – Novaci - Biserica Rânca

Zilele Orașului Novaci: Întâlnire cu Fiii Novaciului, hramul Bisericii Rânca, expoziție și târg de animale și produse tradiționale, Festivalul Cultural Interjudețean „Transalpina” (Gorj, Alba, Hunedoara, Vâlcea, Sibiu) - ediția I.

8-15 septembrie – Târgu Jiu și în județ

Zilele Gorjului - ediția a IV-a - complex de manifestări cultural-artistice, științifice și de promovare a turismului gorjean. Sunt organizate parade ale portului popular, spectacole folclorice, concert al tarafurilor tradiționale, târguri ale meșterilor populari și de produse tradiționale. De asemenea, au loc spectacole de teatru și muzică camerală, evocări ale personalităților Gorjului, saloane și expoziții de artă. Cu acest prilej, se inaugurează Secția interioară a Muzeului Crucilor de la Măceșu și are loc Simpozionul

Național „Satul românesc - sat european”. Organizatori: instituții de cultură județene și locale, primării și consilii locale, uniuni de creație, operatori turistici, sub egida Consiliului Județean Gorj.

Tot în această suită de manifestări, Primăria Municipiului Târgu Jiu și Centrul Municipal de Cultură „Constantin Brâncuși”, sub genericul „Târgu Jiul de altădată”, reconstituie atmosfera patriarhală de la începutul secolului XX pe Calea Eroilor. Parteneri: Muzeul Județean „Al. Ștefulescu”, Biblioteca Județeană „Christian Tell”, Teatrul Dramatic „Elvira Godeanu”, CJCPCT Gorj, Școala Populară de Arte, Ansamblul Artistic Profesionist „Doina Gorjului”, UAPR - filiala Gorj, Societatea Română de Radiodifuziune, Universitatea „Constantin Brâncuși”.

10-14 septembrie – Bumbesti-Jiu

Salonul de Fotografie și Film Documentar „Valea Jiului de Sus”.

12 septembrie – Bolboși

Festivalul Lăutarilor Gorjeni - ediția a XXIV-a.

14 septembrie – Albeni, Negomir

Hramuri și nedei de Cârstov/Înălțarea Sfintei Cruci.

15 septembrie – Baia de Fier

Festivalul Interjudețean de Folclor Pastoral „Coborâtul oilor de la munte” - ediția a XXI-a.

29 septembrie – București

Întâlnirea Fiilor Gorjului - manifestare complexă, organizată de Consiliul Județean Gorj, Liga Culturală „Fiii Gorjului” București, Ansamblul Artistic Profesionist „Doina Gorjului” și Școala Populară de Artă.

Harghita

2-7 septembrie - Toplița

Centrul Cultural Toplița, în parteneriat cu Asociația Culturală „Ardealul” organizează o tabără de învățare a meșteșugurilor pentru copii și tineri.

2-9 septembrie - Toplița

Tabăra Interjudețeană de Folclor „Glasul muzicii, calea spre celălalt”. Organizator: Centrul Cultural Toplița.

6 septembrie - Otopeni (jud. Ilfov) - Centrul Cultural

Spectacol de folclor susținut de Ansamblul „Rapsodia Călimanilor”.

22 septembrie - Livezi

Ansamblul „Rapsodia Călimanilor” al Centrului Cultural Toplița susține un spectacol de folclor în localitate. Manifestarea este organizată în parteneriat cu Consiliul Județean Harghita.

19 septembrie – Miercurea-Ciuc - Galeria Muzeului Secuiesc al Ciucului Salonul Harghitean, manifestare în cadrul *Zilelor Picturii Maghiare*. Cu acest prilej, se editează catalogul *Salonul Harghitean*.

Hunedoara

14-15 septembrie – Tebea
Serbările Naționale de la Tebea.

26-28 septembrie – Deva
Festivalul-concurs de Muzică Ușoară „Stelele Cetății”.

Iași

4 septembrie – Iași - Ateneul Tătărași

Vernisajul Expoziției Naționale de Artă Naivă „Policarp Vacarciuc” - ediția a II-a. Organizator: Revista „Galeria naivă”, în colaborare cu Ateneul Tătărași. Expoziția cuprinde lucrările a 36 de artiști din mai multe județe din țară. Cu ocazia vernisajului, are loc și lansarea albumului „Povești înrămate”; autor: Costel Iftinchi.

5-12 septembrie – Bodești, com. Scânteia

„Copilăria la țară” - tabără de pictură naivă - ediția a II-a. Organizatori: CJCPCT Iași și Școala gimnazială din comuna Scânteia.

8 septembrie – Heleșteni

„Sărbătoare la Heleșteni” - manifestare etnoculturală, organizată de CJCPCT Iași și Primăria Heleșteni, în cadrul Proiectului „Obiceiuri strămoșești”. Cu acest prilej se organizează și Expoziția de Artă Populară „Sipetul bunicii”; expozanți: meșteri populari și creatori locali.

14 septembrie – Iași

Preselecția pentru Festivalul „Cotnari”, pentru interpreții de muzică populară; festivalul este organizat de SC Cotnari SA Iași, în parteneriat cu CJCPCT Iași.

Maramureș

1-30 septembrie – Baia Mare

Salonul de Toamnă al Artiștilor Plastici din Maramureș - ediția a VII-a.

14-15 septembrie – Asuaju de Sus

Festivalul Interjudețean al Folclorului din Țara Codrului - ediția a XLIII-a.

17-19 septembrie – Sighetu Marmăției

Festival Internațional de Poezie - ediția a XL-a.

27-29 septembrie – Baia Mare

Sărbătoarea Castanelor - târgul meșterilor populari.

● Pe parcursul lunilor septembrie și octombrie, au loc, la Budești, sub genericul „In memoriam M. Cupcea” - ediția a II-a, manifestări dedicate celui ce a fost scriitorul Mihai Cupcea.

Mehedinți

24-25 septembrie – Vânu Mare

Festivalul viei și vinului.

Neamț

1 septembrie – Bozieni

Ansamblul Folcloric „Floricea de la munte” al Centrului de Cultură și Arte „Carmen Saeculare” Neamț susține un spectacol în cadrul manifestărilor dedicate *Sărbătorii Comunei Bozieni*.

● Joi, 14 septembrie, în cadrul Târgului de Carte LIBRIS, se lansează lucrarea *Floarea de fragă și șoimul*, autori: profesorii Ermina Dobrea-nu și Gheorghe Țigău, apărută la Editura Nona a Centrului de Cultură și Arte „Carmen Saeculare” - culegere de folclor din Ținutul Neamțului.

● În această lună, se finalizează lucrarea *Antologie de folclor literar nemțean*.

Olt

2-8 septembrie – Orșova

Tabăra de Creație Plastică „Nicolae Truță”.

8 septembrie – Cârlogani

„Pe drumul de la Cepari” - festival-concurs de muzică populară - ediția I.

8 septembrie – Călugăreni

„Fiii Satului” - sărbătoare tradițională locală, concursuri sportive, spectacole în aer liber, susținute de ansambluri folclorice din comunele învecinate.

19-22 septembrie – Corabia

„Corabia de Aur” - concurs național de interpretare a muzicii populare și ușoare.

27-29 septembrie – Drăgănești-Olt

„De la Drăgănești la Vale” - concurs național de doine și balade.

● În perioada 1-30 septembrie, în toate localitățile județului, sub genericul „Căminul cultural - programe de activități, oportunități și priorități”, au

loc manifestări complexe, cuprinzând instruirii, programe de educație permanentă, spectacole metodologice, expoziții proiectii filme, conferințe și întâlniri cu specialiști și personalități culturale.

Prahova

1-25 septembrie – Bușteni - Centrul Cultural „Aurel Stroe”

Manifestări în cadrul Festivalului Internațional „George Enescu”.

7-8 septembrie – Șotriale

Festivalul Căței și Fructelor de Pădure - manifestare etnofolclorică.

7-8 septembrie – Valea Doftanei

Festivalul Cașcavelei - ediția a XII-a. Târg cu produse agro-alimentare specifice zonei montane și spectacole folclorice.

7-8 septembrie – Câmpina

„Câmpina 24h” - concurs de pictură realizat ad-hoc.

8 septembrie – Ștefești

Târg tradițional de produse agro-meșteșugărești.

14 septembrie – Surani

„Artă și meșteșug” - târg de toamnă.

14-15 septembrie – Câmpina

Serbările toamnei - suită de manifestări cultural-artistice.

16-29 septembrie – Breaza - școlile din oraș

„Noi suntem Calabreaza” - spectacol folcloric itinerant, susținut de Ansamblul Folcloric „Calabreaza” al Centrului Cultural „Ion Manolescu”.

19 septembrie – Vărbilău

Festivalul Muzicii Lăutărești „Gabi Luncă” - ediția a V-a.

21-25 septembrie – Cerașu

Festival interjudețean de folclor autentic. Participă formații din județele: Prahova, Dâmbovița, Argeș, Buzău, Covasna, Brașov.

24-30 septembrie – Bușteni

Festivalul Internațional „Aurel Stroe” - ediția a V-a.

27-29 septembrie – Sinaia

Festivalul „Sinaia forever”.

27-29 septembrie – Valea Călugărească

Sărbătoarea Vinului - ediția a XII-a - manifestare etnofolclorică complexă.

Satu Mare

8 septembrie – Bogdand

Festivalul de Folclor al Naționalităților.

8 septembrie – Marna, com. Sanislău

Festivalul de Folclor al Moșilor, dezvelirea busturilor lui Avram Iancu și al Pelagiei Roșu.

Sălaj

1 septembrie – Zalău și localități din județ

„Satul Sălăjean. Resursă. Inițiativă. Acțiune. Dezvoltare” - ediția a VII-a. Proiect organizat și promovat de CCAJS și alte instituții de cultură județene, sub egida și sprijinul financiar al Consiliului Județean.

1-30 septembrie – Zalău – CCAJS - Galeriile de artă „I. Sima”

Festivalul Artelor „Muza Fest”. Organizatori: Muzeul Județean de Istorie și Artă și CCAJS.

29 septembrie – Zalău

Ziua Maghiarilor din Sălaj, organizată de CCAJS și Asociația „Pro Zilah”.

● A apărut ediția on-line a nr. 104/septembrie 2013 al Caietelor Silvane, revistă editată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, a Consiliului Județean Sălaj, a Primăriei și a Consiliului Local al Municipiului Zalău.

Suceava

1-10 septembrie – Suceava, Mălini

„Nicolae Labiș” - festival național de poezie - ediția a XLV-a și festival de muzică folk - ediția I.

8 septembrie – Botoș, Ciocănești

Răscolul oilor - sărbătoare pastorală - ediția a IV-a.

Teleorman

● În perioada 8-10 octombrie a.c., la Casa de Cultură a Sindicatelor din Alexandria are loc Festivalul-concurs Național de Muzică Populară Românească „Pe deal la Teleormănel” - ediția a XLIV-a, în organizarea CJCPCT Teleorman și a Primăriei Municipiului Alexandria, sub egida Consiliului Județean Teleorman. La concurs pot participa soliști vocali amatori din toată țara, mesageri ai zonelor pe care le reprezintă, cu vârsta cuprinsă între 15 și 30 ani. Fișele de înscriere în concurs vor fi trimise pe adresa Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, prin poștă sau e-mail: cjcpctteleorman@yahoo.com. Preselecția concurenților va avea loc în ziua de 8 octombrie 2013, la sediul CJCPCT Teleorman. Informații suplimentare se pot obține la tel./fax: 0347804482 sau 0751178335 (Iuliana Cârnu).

Timiș**1 septembrie – Buziaș****Festivalul Interjudețean al Fanfarelor.****Vâlcea****1 septembrie – Golești**

„Fiii satului” - ediția a XXXIX-a - proiect cultural de promovare a valorilor umane din spațiul comunității, desfășurat în parteneriat cu Primăria Comunei Golești.

7 septembrie – Malaia

„Hora satului” - ediția a V-a: proiect dedicat păstrării coeziunii sociale, economice și culturale a comunității. Partener: Primăria Comunei Malaia.

8 septembrie – Bărbătești

„Brăul de aur” - ediția a XLII-a: proiect cultural de promovare a dansului popular vâlcean. Partener: Primăria Comunei Bărbătești.

12 septembrie – Râmnicu Vâlcea - Galeria de Artă „Constantin Iliescu”

Expoziție personală Virgil Enache.

15 septembrie – Stoilești**Ziua Comunei Stoilești: proiect cultural de afirmare a valorilor materiale și spirituale ale comunității. Partener: Primăria Comunei Stoilești.****19-20 septembrie – Drăgășani**

„Lăutarul” - ediția a VIII-a: proiect cultural care vizează promovarea interpreților de cântec lăutăresc, instrumental și vocal. Parteneri: Primăria Municipiului Drăgășani și Casa de Cultură „Gib Mihăescu” Drăgășani.

23 septembrie – Râmnicu Vâlcea - Complexul Cultural Religios**„Antim Ivireanul” al Arhiepiscopiei Râmnicului**

„Monahism și artă” - ediția a XIV-a: proiect cultural de promovare a artei practicate în mănăstirile și schiturile Arhiepiscopiei Râmnicului. Partener: Arhiepiscopia Râmnicului.

Vrancea**7-13 septembrie – Lepșa**

Simpozionul Național de Artă - ediția a III-a.

20 septembrie - Focșani - Galeria de Artă

Expoziția de pictură a artistei Elena Stoiciu.

27 septembrie - Focșani - sediul CJPCTAM

Expoziție de pictură, design vestimentar și audiție muzicală.

*Noi aparitii editoriale***Două lucrări de referință pentru folclorul românesc**

Vineri, 9 august, la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș au fost lansate două lucrări de referință pentru activitatea acestei instituții și pentru folclorul românesc, în general: *30 de ediții ale Festivalului de Folclor „Carpați”* (coordonator: Costin Alexandrescu) și *Festivalul Internațional de Folclor „Carpați”*, album realizat de artistul fotograf Viorel Popescu. Ambele sunt coeditări - editurile Alean și Tiparg și au apărut în condiții grafice de excepție.

La evenimentul amintit au fost prezenți organizatori de ieri și de azi ai Festivalului Internațional de Folclor „Carpați”, susținători din administrația locală, din presă, dansatori ai Ansamblului *Dorul* din mai multe generații, iubitori de folclor și cultură tradițională. Pentru toți aceștia, lansarea celor două cărți a fost un emoționant prilej de reamintire a numeroaselor realizări, a eforturilor răsplătite din plin de succes, prilej de nostalgie, dar și de stabilire a unor ținte mai înalte pentru viitoarele ediții. Cărțile și autorii lor au primit aprecieri meritate din partea invitaților.

CJCPCT Argeș și Ansamblul Folcloric *Dorul* au fost principalii inițiatori (în anul 1975) și organizatori ai Festivalului de Folclor „Carpați”, alături de Casa de Cultură din Curtea de Argeș, al cărei director era prof. Mihai Tița. Din 1990, festivalul a primit caracter *internațional* și s-a hotărât să se organizeze anual (în luna august), la Pitești, devenind una dintre

cele mai importante manifestări culturale din județul Argeș și din țară. Drept recunoaștere a valorii sale, festivalul este inclus în agenda CIOFF și FIDAF; de asemenea, din anul 2007, el deschide amplele Sărbători ale Argeșului și Muscelului. În prezent ajunge la ediția cu numărul 30.

Festivalul Internațional de Folclor „Carpați” reprezintă o frumoasă ocazie pentru a înțelege mai mult referitor la cultura altor țări, etalată prin intermediul ritmului, al costumelor tradiționale și, bineînțeles, al mișcărilor, în care sunt reflectate atitudini, valori, un fond cultural conturat pe parcursul unei întregi istorii. Festivalul „Carpați” este cadrul artistic în care Orientul și Occidentul s-au întâlnit, au stabilit relații de prietenie, au început sau au continuat colaborarea, schimbul cultural în forma acestei minunate arte. Fiecare participant - organizatori, dansatori, spectatori - la această sărbătoare a folclorului a plecat cu amintiri de neuitat, imagini ale rafinamentului, grației, dar și demonstrații de forță.

Prof. Costin Alexandrescu, cel care s-a implicat în mod deosebit pentru buna desfășurare a evenimentului, a realizat o lucrare de amploare (424 pagini), ce cuprinde o descriere a fiecărei ediții: organizatori din trecut și din prezent, participanți din străinătate și din țară, impresii ale coregrafilor reprezentanți ai ansamblurilor de peste hotare, ecouri în presă, opinii și analize ale spectacolelor și paradelor portului tradițional, dar și numeroase fotografii-document, care ilustrează frumusețea, culoarea și ineditul festivalului. Această carte este și o dovadă a seriozității și meticulozității autorului, care, fiind director al Centrului Creației Populare Argeș timp de peste 40 de ani, a organizat și păstrat în mod exemplar materialele informative referitoare la fiecare ediție. Chiar și în aceste condiții, realizarea lucrării *30 de ediții ale Festivalului de Folclor „Carpați”*

înseamnă un efort considerabil de selectare a informațiilor, transcriere, fotografiere a afișelor, pliantelor, mii de fotografii luate la mână de câteva ori, editare etc. Bineînțeles, în toate aceste activități autorul a fost susținut de colegii săi de la CJCPCT.

În albumul *Festivalul Internațional de Folclor „Carpați”*, structurat în două părți, artistul fotograf Viorel Popescu a selectat, cu mult talent imagini, care să redea (în cele 136 de pagini) măcar o parte din grația dansatorilor Ansamblului *Dorul* și din strălucirea Festivalului „Carpați”. În prima parte este prezentat Ansamblul Folcloric *Dorul*, aflat la a 57-a aniversare în anul 2013; el are meritul principal pentru organizarea internațională a Festivalului „Carpați”. Întotdeauna laureat la concursurile și festivalurile de gen, ansamblul a confirmat din plin valoarea sa și în anul 2012, când a primit Premiul I la Festivalul Mondial al Dansului din Coreea, unde au participat 24 de formații din toată lumea. În partea a doua sunt surprinse imagini de la edițiile internaționale ale festivalului, de pe scenă și din afara sa, de la parade ale portului popular, toate formând un spectacol de culoare și lumină.

Ținând cont de relevanța festivalului pentru folclorul local, național și internațional - ocazie de întâlnire între națiuni -, dar și pentru imaginea culturală a județului nostru, apariția acestor lucrări este mai mult decât binevenită.

Alexandru MĂRCHIDAN
CJCPCT Argeș

Smaranda Vultur, *Francezi în Banat, bănățeni în Franța. Memorie și identitate*, Editura Marineasa, Timișoara, 2012

Cartea Smarandei Vultur, *Francezi în Banat, bănățeni în Franța. Memorie și identitate*, se situează în continuarea unui drum pe care-l propun și alte volume semnate sau coordonate de aceeași autoare: *Istorie trăită, istorie povestită. Deportarea în Bărăgan, 1951-1956* (1997), *Germanii din Banat prin povestirile lor* (2000), *Memoria salvată. Evreii din*

Banat, ieri și azi (2002). Numitorul comun al tuturor acestor studii e un demers inedit, o istorie povestită printr-o serie de puncte de vedere personale, prin relatarea unor povești de viață. Istoria oficială, consfințită prin tratatele științifice e dublată de o perspectivă subiectivă, vie și foarte dinamică. Evenimentele sunt văzute de cel care participă la ele, de cel care le trăiește și le construiește.

Ca metodă de lucru în antropologia culturală, autoarea folosește interviurile de tip istorie orală. E un alt unghi ce conturează în mod necanonic, relațiile memorie-istorie, memorie-identitate. Discursurile memoriei sunt analizate câtă vreme ele propun repere, modele care afirmă și reconstituie o identitate. Cercetările s-au făcut în Banat, în satul Tomnatic și în La Roque-sur-Pernes, în sudul Franței și însumează peste un deceniu de observare, participare și scriere, etape ale oricărui demers antropologic.

Așadar, „Cine sunt francezii din Banat”?

În secolul al XVIII-lea, Imperiul Habsburgic colonizează câteva sate din Banat cu francezi alsacieni, loreni și luxemburghezi. Datorită izolării, a limbii germane care era limba oficială a imperiului, populația aceasta, de origine franceză, se germanizează destul de rapid. Cei mai mulți dintre ei se regăsesc în documentele de la începutul secolului al XX-lea ca șvabi vorbitori de germană. După 1945 cer să se întoarcă în Franța, pe care o consideră țara lor natală (deși nu mai știau limba franceză). Faptul poate fi explicat și ca o consecință a pericolelor pe care le presupuneau deportările în URSS ale germanilor (francezii din Banat erau asociați populației de origine germană). Începând cu anii '50, o mică parte dintre aceștia au fost reprimiți în Franța, în apropiere de Avignon, în satul La Roque-sur-Pernes. Aici, strada principală, cea pe care se află Primăria, poartă numele La Rue du Banat. Dintre cei rămași în țară, unii sunt deportați în Bărăgan și împărtășesc soarta șvabilor și a sașilor din România anilor '50-'60. Identitatea coloniștilor se schimbă, așadar, de-a lungul timpului, fiind puternic concurată de cea germană (e interesant de urmărit șirul acestei schimbări, pornind de la numele de pe monumentele funerare). Volumul evidențiază încercările unor oameni ca Emil Botiș, Étienne/Ștefan Frecôt, Jean/Hans Lamesfeld de a întări în termeni juridici identitatea franceză a membrilor acestei comunități.

Memoria comunitară e recuperată prin prisma *Heimat*-ului, termen ce configurează în imaginarul individual și colectiv „lumea de acasă”, locului natal, „construit prin travaliul unei memorii puse în comun ca un fel de centru al lumii, un reper identitar fix, o referință stabilă, în opoziție cu

instabilitatea destinului sau a împrejurărilor istorice” (p. 169). Pentru cei intervievați *Heimat*-ul are forme concrete dintre cele mai variate (înseamnă rugăciunea *Tatăl nostru* spusă în limba franceză, poezii românești pregătite pentru serbările școlare, dialectul șvăbesc, reproduceri după tripticul lui Jäger, păpușa îmbrăcată în costum șvăbesc, felul cum își aranjează locuințele, mâncăruri felurite, specific bănățene, dar și șvăbești sau franțuzești), înseamnă și un tip de mentalitate (mitul bunului colonist, al eroului civilizator). În La Roque-sur-Pernes, Smaranda Vultur explorează „un Banat diferit de cel de acasă, și totuși recognoscibil” (p. 197).

Volumul *Francezi în Banat, bănățeni în Franța* încorporează interviuri, fotografii emoționante, documente de arhivă și devine o mărturie a „Odiseei bănățenilor”, a vitalității și a puterii unei comunități de a depăși obstacolele istoriei.

Prof. Adela LUNGU-SCHINDLER
Colaborator, CJCPCT Caraș-Severin

Semnal

A apărut un nou supliment al revistei *Caiete Silvane*, revista de cultură a județului Sălaj, supliment dedicat manifestării „Satul Sălăjean”. Varianta on-line a suplimentului este disponibilă pe site-ul revistei, la adresa <http://www.caietesilvane.ro/documente/docs/satul%20salajean%202013.swf>, iar cea tipărită va fi distribuită, limitat, în cadrul evenimentului „Satul Sălăjean” de la finele lunii august. În acest an, au mai apărut suplimente ale revistei *Caiete Silvane*, dedicate împlinirii a 800 de ani de atestare documentară a localității Bădăcin, sărbătoririi poezilor Viorel Mureșan și Viorel Tăutan și colaborărilor cu Colegiul Național „Silvania” din Zalău și cu Facultatea de Litere a Universității din București.

Revista *Caiete Silvane* apare lunar, fiind editată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, a Consiliului Județean Sălaj, a Primăriei și a Consiliului Local al municipiului Zalău. **(N.R.)**